

Aykırı Yazar Nanetti ve İlk Dönem Yapıtlarında Ergenlik ve Çocukluk İzleri

Meryem Mine Çilingiroğlu*

Abstract

As a writer with her works on children's literature and juvenile literature, Angela Nanetti gave works on subjects ranging from childhood, to adolescence and puberty from 80's on. Nanetti with her works, especially in the 80's went beyond of the traditional children's literature and juvenile literature of her age and wrote on themes such as sexuality, flesh and deacease which made her known as a "heterodox writer". Initially, her works were hardly criticized as being far away to be educational, but then were prized both in Italy and other countries with awards and researches on them and were translated in many languages. In this essay first term works (1984-1988) of Nanetti who is known as a "heterodox writer" at the beginning, and subsequently as a "pioneer writer of Italian Juvenile and Children's literature"; will be discussed.

Keywords: *Angela Nanetti, children's literature and juvenile literature, heterodox writer, to adolescence and puberty pioneer writer of Italian juvenile and children's literature*

Angela Nanetti 80'li yıllardan itibaren İtalyan çocuk ve gençlik edebiyatı alanında eser veren bir yazardır. Eserleri gerek çocukluk, gerek ergenlik, gerekse gençlik dönemlerine yönelik geniş bir yelpaze niteliğindedir. İtalyan çocuk ve gençlik edebiyatı geleneğinde sözü edilmemiş, eğitici olmadıkları gerekçesiyle çok zaman yok sayılmış cinsellik, beden, ölüm gibi konuları da kaleme aldığı için, kimi zaman olumlu kimi zaman ise olumsuz bir değer atfedilerek “aykırı” yazar olarak tanımlanmıştır (Catarsi –Bacchetti 2006: 213).

Bu çalışmada, yapıtları gerek İtalya gerekse uluslararası edebiyat çevresinde azımsanamayacak sayıda ödül ve çalışmaya değer görülmüş ama ülkemizde tanınmayan yazar Nanetti, ilk dönem yapıtlarından (1984-1998) başlıcaları ele alınarak tanıtılmaya çalışılacaktır.

Nanetti yazarlık deneyimini “içimde doğan ve anlatma ihtiyacı duyduğum birşeyler var ve yazmak hayatımın derin özü” (Nanetti 2007: 123) şeklinde açıklar ve eserleri üzerine düşündüğünde, onları hayatından kopuk değil de, gerek çocukluk, gerek öğretmenlik gerekse annelik ve en genel anlamda tüm yaşantısının kendisinde açtığı soru, sorun ve yanıtlar ve en nihayetinde “bir özgürlük çağırısı” olarak değerlendirir (Nanetti 2007: 137).

Yazarın ilk eseri *Adalberto'nun Anıları*'nda, (*Le memorie di Adalberto*)¹ anlatıcı çocuklukla delikanlılık arasındaki “ara dönem”de bulunan Adalberto'dur:

On bir yaşında olmak öyle kolay iş değil. On bir yaşında ilk kez tüylerin bitiyor mesela, ya da dişlerin tavşan gibi, ayakların da kocaman oluyor. ... Bana bakın örneğin: Ben sakın biriyim ama kızdım mı kulaklarım kıpkırmızı kesilir ve beynim beni bir kekemeye dönüştürür. ... Aynaya bakıyorsun ve her zamanki çekilmez kusurları görüyorsun: kısa boylu ve cılız, keçe gibi saçlar, çıkıntı dolu dizler. ... Bembeyaz bir dil. ... Ya tırnaklara ne demeli? Diplerine kadar yenmiş. (Nanetti 1993: 10, 61-62)

Adalberto kendisini bir fanusta hisseder, fanustan dışarı çıkmanın korkusu ile fanusun içinde kalmanın sıkıntısı arasında kalmıştır:

Ama sesimi çıkaramadım çünkü yetişkinlerle biraradayken söz almak tehlikeli: neme lazım bir şamarla karşılık verirler, hatta belki ne dediğini bile anlamadıkları halde! (Nanetti 1993: 22)

Dönüşen bedeni ve yaşamıyla karşı karşıya kaldığı sırada, çoğu zaman sessizlik duvarı ya da iletişim kurma çabasından yoksun yaklaşımlarla karşılaşır. Beden, cinsellik, utanç, merak ve aile ilişkileriyle neredeyse yalnız başına hesaplaşıp büyümeye adım atan, olaylara yön verebilmekten bir hayli uzak bir “kahraman”dır o. Yakışıklı değildir, dövüştüğünde gözü moraran taraftır; ilk kez aldığı porno derginin sayfalarını bile karıştırmadan hocaya yakalanandır; okulun ilk günü okula anne ve teyzeler alayıyla gidip dünya kadar öpücöklere boğulup, kucaklanan, makaslar alınan, utancından yerin dibine geçen ama gene de sesini soluğunu çıkaramayandır o.

* Araş.Gör., İstanbul Üniversitesi, İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

¹ Hedef kitlesi 10 yaş ve üstü olarak belirlenmiştir.

Nanetti'nin 80'li yılların başında kaleme aldığı *Adalberto'nun Anıları*, dönemin edebiyatından bir hayli farklıdır, çünkü buluş çağından oldukça çarpıcı bir açıklıkla söz eder. Örneğin bir gün okula sarışın, güzel bir doktor gelir ve Adalberto ile arkadaşları muayene için soyunmak durumunda kalırlar. Doktor hanımın güzelliği Adalberto'da sıkılğanlık yaratır, bu sıkılğanlığı kendisinden önce soyunan arkadaşı Gigi'yi görünce iyiden iyiye artar ve kaygı boyutuna ulaşır:

Onun “şey”ine bakmadan edemedim ve “şey”i benimkine nazaran o kadar büyük gördüm ki üstümü çıkaracak cesareti bulamadım kendimde. ... Gigi'ninkini gördüğümden beri çok endişeliyim: benimki gözüme çok küçük geliyor. (Nanetti 1993: 53)

Hemen sonrasında, anne ya da eğitimci yazar Nanetti; anlatıcıya ve anlatıcı aracılığıyla genç okurlara rahatlatıcı bir sufle eder gibidir. Zira Adalberto'nun meseleyi bu kadar çabuk çözmesi, o yaşta aklına taktığı ve sorun ettiği meselenin kendisi kadar inandırıcı ve gerçekçi görünmemektedir.

(Adalberto'nun arkadaşı Gigi:) -Haydi canım, üstünde durma bu kadar! Ben de “şey”imi göstermekten utanıyordum, benimki öyle büyük ki!

İkimiz de birbirimize “şey”lerimizi gösterdik ve onların boyumuz ve bedenimizle orantılı olduğuna karar verdik, oldukları gibi gayet iyiler (Nanetti 1993: 55-56)

Kitap özellikle de yukarıdaki pasajlar nedeniyle senelerce İtalyan yayınevilerince geri çevrilmiş ve ancak 1984 yılında yayınlanma imkanına kavuşmuştur. Ama basılmasının ardından bir sene bile geçmeden “*P. Paolo Vergerio, Avrupa Gençlik Edebiyatı Ödülü*”ne layık görülmüştür. Kitap, bunu izleyen sene *Andersen Ödülü*'nü, 1993'te ise *Fransa, “L'été du livre” Metz ödülünü* almıştır. Eser, İtalya'nın dışında, Portekiz, İspanya, Fransa, Arnavutluk, Sırbistan ve Macaristan'da yayınlanmıştır (<http://www.angelananetti.it/home.htm>).

Adalberto'nun Anıları'nın kısa zamanda ulaştığı bu başarının ana nedenleri arasında, konu bakımından sunulan yeniliğin yanısıra, didaktik bir üslup ve “çocuk dili” kullanılmaması, yalın, doğrudan ve bir ergene uygun gerçekçi bir anlatımın bulunması ama argoya asla kaçılmaması sayılmaktadır (Simonetti 2008: 21; Picherle 2005: 216; Sossi 1998: 55).

Nanetti'nin *Adalberto'nun Anıları*'nda ergen yaşantısını açıklıkla yansıtmaması ve bu yaşantının sorunlarını ele alması, bunu yaparken de kolaycılığa kaçmayarak hazır çözümlere başvurmaması ve didaktik olmaması ergen

okuruna duyduğu saygıyı da göstermektedir. Saygılı bir yazardır ama umursamaz değildir. Okuyucusunu aniden karşılaştığı bu kocaman ve yeni dünyada tek başına bırakmaz. Gerek ara ara verir gibi olduğu suflelerle, gerekse gerçekçi ve olumlu finalle, ergeni, fırlatıldığını hissettiği bu yeni dünya, beden ve yaşamda yüzebileceği konusunda kandırmacalara yer vermeksizin, inceden inceye yüreklendirir.

Yazarın bir sonraki kitabı İspanya, Portekiz, Almanya ve Macaristan'da da yayınlanmış olan *Mevsim Değişimi (Cambio di stagione)*'dir.² Bu roman bir geçiş evresini işlemesi, kahramanın erkek olması, anlaşılma, yalnızlık hissi ve kaygı izleklerinden söz etmesi bakımından *Adalberto'nun Anıları* ile benzerlik gösterir. Ama yaş artık on bir değil, on altı; mevsim de ergenlik değil, delikanlılık...

Kitap, baş kahraman Marco'nun motosiklet kullanırken kamyonla çarpışmasıyla başlar. Marco intihar mı etmek istemiştir? Olan, sadece bir kaza mıdır? Bunun kesin yanıtını verebilecek yegâne kişi komadadır.

Anlatıcı bu kez dış bir sestir ve öyküleme olay örgüsüyle eş zamanlı olarak ilerlemez. Marco'nun anne ve babasının, kız arkadaşı –ya da eski kız arkadaşı– Valeria'nın kâh anılarından kâh akıllarından geçen düşüncelerden tanır okur Marco'yu ve yaşantısını.

Marco, Valeria'ya büyük bir tutkuyla bağlıdır ama aynı ölçüde bir tutkuyla karşılık görmemiştir. İlişkileri sırasında kendisinin verdiği kayıtsız şartsız “evet” cevabının aynısı Valeria'dan gelmemiştir. Bu ilişki hem mutluluk hem de acı ve sıkıntı nedeni olmuştur kendisi için. Ve Valeria gün gelip ondan ayrılmak istediğinde, öfkelenmiş ve yalnız hissetmiştir kendini. “İçte, derinlerde bir yerlerde olan sevilme ve sevememe”(Nanetti 1998: 59) yalnızlığıdır bu.

Marco aile ilişkilerinde de benzer bir yalnızlık yaşar. Geçmiş konuşmalarını hatırlayarak oğlunun aslında sıkıntısını ve yalnızlığını kendisine bir şekilde açtığını fark eden babası, oğluya ilgili ne çok şey kaçırdığını acıyla anlar. Babanın öz hesaplaşması ve anılara dalışı sırasında anlatıcı, “Kimbilir Marco, kendisinin [babası kastedilir] göremediği ne çok iz bırakmıştır!” der.

Marco bu yeni durumunu daha yeni keşfetmişti ve acı çekiyordu. Ona çok da uzak görünmeyen bir zaman, başkaları tarafından olduğu gibi kabul edildiğini, kendisinin de kendini kabul ettiğini hatırlıyordu. Oysa şimdi

² Hedef kitlesi 13 yaş ve üstü olarak belirlenmiştir.

kendisini beğenmemekte ön sırada olan yine kendiydi. (Simonetti 2008: 49)

Kolektif hareketleri ve insan ilişkilerini inceleyen akademisyen Francesco Alberoni'nin de ifade ettiği gibi, var olmayı seçmek için insanın kendisini istemesi, kendine evet demesi, kendini değerlendirmesi ve varlığını yokluğa tercih etmesi gereklidir (Francesco Alberoni 2006: 44). İnsan bilinçli bir varlık olması nedeniyle olmakla olmamak arasında bir seçim yapmak durumundadır; çünkü insan, sadece kendine değer verdiği, kendini tercih ettiği taktirde varlığını sürdürebilir: "Biz, içimizdeki inanılmaz çokluğu idare etme gücünü bulmak için dünyadaki her şeyden çok sevildiğimizi duymaya ihtiyaç duyarız" (Alberoni 2006: 44).

Marco'nun bu sevgiyi hissetmediği ve varoluşsal bir sancı içinde olduğu kesindir. İçinde bulunduğu bu durumun kırılmalığının, kendisini intihara teşebbüs etmeye yöneltmiş olması ise bir ihtimaldir.

Yazar Nanetti *Mevsim Değişimi* adlı bu yapıtında, okurunu, mutlu bir sonun rahatlığına ya da mutsuz bir sonun hüznüne bırakmak yerine, en temel varoluşsal sorunlar üzerine düşünmeden edemeyeceği ucu açık bir finalle başbaşa bırakır.

Angela Nanetti'nin bir sonraki kitabı *Gölgeye Bakmak (Guardare l'ombra)*³, on altı yaşlarındaki İnes'in hayatından bir kesiti anlatır. İnes güzel, neşeli ve hayat dolu bir genç kızdır. Antonio adlı bir gence aşiktir; babasının kıskanç bir adam olması ve kızına özgürlük tanımaması nedeniyle İnes, bu genç ile olan ilişkisini gizli tutar. Bir gün erkek arkadaşıyla gizlice buluşmaya gittiğinde tecavüze uğrar, İnes kendisine tecavüz eden adamı tanır ama korkar ve başına geleni kimseye anlatmaz. Ancak olay tekrarlanır. İnes kimsenin ona yardım edemeyeceğini düşünür, kendini çaresiz hisseder, çözümlü kaçmakta bulur ve Roma'ya gider. Roma'da arkadaş sandığı kişiler tarafından kandırılır, uyuşturucu satıcısı sanılır ve karakola götürülür. İnes'in insanlara olan güveni onarılamaz derecede kırılmış görünürken, devreye sosyal yardım kuruluşunda çalışan iyi kalpli bir kadın olan Rita girer. Rita, İnes'in hayatına bir masal perisi gibi süzülür. İnes yaşadıklarını anlatma cesaretini bulur. Başına gelenlerin ardından, "Hayatta öyle yaralar vardır ki asla kapanmazlar; yüzeyden kapanmış gibi durabilirler ama gene de canlı ve kanlıdırlar, başına gelen ilk tatsızlıkta, hatta sadece bir anıyla yeniden açılmaya hazırdırlar" (Nanetti 1990: 144) diyen

³ Hedef kitlesi 13 yaş ve üstü olarak belirlenmiştir.

İnes kitabın sonunda zamanın geri dönemeyeceğini göz ardı etmeden geçmişiyile yüzleşmeyi, yaşamı ve mücadeleyi seçer. Ailesine dönecek, ailesine açılacak ve onların desteğini arayacaktır.

Angela Nanetti bu romanıyla ilgili olarak şunları söyler:

Saldırının zirvesine uğrayan gencecik bir kızın travmasını ve dramını anlatmak istedim. Ama fazla güzel olan on altı yaşındaki İnes'in hikayesi, öncelikle ve özellikle bir yalnızlık ve uygunsuzluk hikayesidir. Kadın yalnızlığı ve erkek uygunsuzluğu. Bununla birlikte İnes'in hikayesi aydınlık biter çünkü İnes umutsuz bir kaçışın ardından, içindeki gölgelere bakmasına ve bir daha asla kaçmamasına yardım edecek bir kadınla karşılaşır. (Nanetti 2007: 128)

Angela Nanetti'nin kitaplarının çoğunun başka dillerde yayınlanmış olmasına karşın bu kitabın İtalyanca'dan başka bir dilde yayınlanmamış olması⁴, *Gölgeye Bakmak* romanının bilinmemesinden ziyade, yayınlanmama kararını akla getirmektedir. Böyle bir kararın varlığı halinde, bu kararın nedeni büyük olasılıkla kitabın işlediği konuların ağırlığı olmalıdır. Verona Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan ve gerek pedagoji gerekse yetişkin ve çocuk edebiyatı alanlarında uzman Silvia Picherle, kitabın büyük bir edebi ustalık ve okura yönelik derin bir saygıyla, hiçbir şey gizlememekle birlikte fazladan hiçbir şey söylemeyen, sade ve oturaklı bir üslupla yazıldığını dile getirir (Picherle 2005: 218).

Kitabın bir keyif okumasına değil de, daha yüksek bir bilinç düzeyine davet ettiği açık gibi görünmektedir:

Bazen, korkularımızla yüzleşmemek için, o korkuların var olmadığına ikna ederiz kendimizi. Ama bu bedenimizin gölge etmediğini sanmak gibidir: O gölgeyi ortaya çıkarmamızı sağlayan güneşli gün daima gelir. (Simonetti 2008: 52)

Çok olumsuz ve sarsıcı deneyimlerin ışığında ya da daha doğru bir tabirle karanlığında, insanın artık eskisi gibi olamayacağı yeni bir bilgi değildir; ama belki de üzerine derin düşünmeyi gerektirecek önemde bir ipucudur. Geçmişin uzak ve ulaşılmaz bir rüyaya dönüşmesi ve şu anın sadece paranteze alınıp kaçıp kurtulmak istenen ama kaçışı pek de olmayan bir kabus olması halinde ayakta kalmanın şartlarının neler olabileceği üzerine düşünmek; böyle bir anın gelmesi durumunda nispeten daha hazırlıklı olunmasını sağlayabilecektir. Bundan da ayrı olarak, bir insanın bir başka insanın hayatını kabusa

⁴ <http://www.angelananetti.it/home.htm>

çevirebileceği (tecavüz eden adam örneğinde olduğu gibi) ya da kabustaki bir insan için bir ışık demeti (sosyal yardım kuruluşunda çalışan Rita'nın olduğu gibi) olabileceği bilinci de, göz ardı edilemeyecek temel ahlak felsefesi sorunlarına ve kişinin kendisinin belirleyeceği bir insan ve yaşam tanımına, anlayışına dek uzanabilecektir. Edebi yönden başarılı olmasının yanısıra, yüksek gücüllüğü sayesinde okura çeşitli okuma imkanları sunan *Gölgeye Bakmak*'ın gölgede bırakılmasının nedenleri sorgulanmaya değer görünmektedir.

Yazarın bir sonraki romanı 1991 yılında yayınlanmış olan *Adem ve Abelya (Adamo e Abelia)* 'dır. *Mevsim Değişimi* romanında yer alan bir pasajda Marco'nun babasının, kazadan sonra kendini sorgulayana dek oğlunun hayatını rahat ve inişsiz çıkışsız olarak düşünmüş olduğu ve en nihayetinde böyle düşünmenin daha rahat, daha sorunsuz olduğu belirtilir. *Adem ve Abelya* işte bu konuyu, sorunsuz, iniş ve çıkışsız bir hayata dair duyulan arzuyu işler.

Edenlandia (Eden ülkesi) adında sihirli bir ülke vardır. Bu ülkede Profesör Luciferis⁵ sihirli makinasıyla siparişe göre hayvan ve insanlar yaratır. Adem karısına bir çocuk hediye etmek ister ve sipariş modelini özenle hazırlar: Bu çocuk erkek olmalıdır. Mavi gözlü olmalıdır. Sarışın ve kıvrıkcık saçlı olmalıdır. İtaatkar ve saygılı olmalıdır...

Livio Sossi'nin ironik ve eğlenceli, Annalisa Simonetti'nin ise çocuklarını kendilerinden ayrı bir varlık olarak göremeyip onlara kendi arzu ve özlemlerini yükleyen ana-babalara yönelik eleştiri olarak değerlendirdiği bu kitap, özellikle de sunduğu farklı okuma düzeyleri açısından ilgi çekici görünmektedir (Sossi 1998: 67; Simonetti 2008: 12-13).

Bir yazar olarak çabasının çocukluğu ve gençliği gerçekçi bir biçimde işlemek ve tiplmeler değil de, “gerçek” ve “bütüncül” bir kişiliğe sahip karakterler kurmak olarak açıklayan Angela Nanetti, bu çabanın korunmasıyla birlikte, belli bir noktada gerçekçi bir edebiyattan uzaklaşma gereksinimi hissetmiş olduğunu belirtir (Nanetti 2007: 130-131). *Adem ve Abelya* yazarın önceki kitaplarındaki gerçekçi kurgudan ayrılmanın ilk adımı gibi görünmektedir. Bununla birlikte Nanetti, yazarlığını değerlendirdiğinde tanıdık sular olarak tanımladığı gerçekçi edebiyattan uzaklaşma gereksinimini daha sonraya yerleştirir ve “geçiş kitabı” olarak *Dedem Bir Kiraz Ağacıydı (Mio nonno era un ciliegio, 1998)*'nin adını anar (Nanetti 2007: 131).

⁵ İsmi şeytan Lusifer / İt. Lucifero ile benzerliği dikkat çekicidir.

Nanetti'nin en çok tanınan, yirmiye aşkın dile çevrilmiş ve sekiz ödüle değer görülmüş bu kitabından (www.angelananetti.it/home.htm) söz etmeden önce, yazarın gerçekçi bir kurguya sahip “sert” eserler vermeyi tümünden bırakmadığını belirtmek yerinde olacaktır. Sözüünü etmiş olduğumuz edebi geçiş, içeriksel yenilikleri de kapsamakla birlikte özellikle de üslup ve türe ilişkin çeşitliliklerdir. Nanetti, gerçekçi bir kurguya sahip eserlerin yanında (*Serseriler* olarak çevirebileceğimiz *I randagi, 1999*) masala çalan eserler [*L'uomo che coltivava le comete, 2002 (Kuyruklu Yıldız Yetiştiren Adam)*], tarihsel romanlar [*Cristina Belgioioso, una principessa italiana, 2002 (Cristina Belgioioso, Bir İtalyan Prensesi)*] da yazacaktır.

Nanetti'nin “geçiş dönemi” eseri olarak nitelediği *Dedem Bir Kiraz Ağacıydı*⁶ adlı kitabında anlatıcı kitabın başkahramanı dokuz yaşındaki Tonino'dur. Tonino okura, ailesini tanıtır ve hayatındaki bir kesiti anlatır. Bu kesit ölümü, okul korkusunu ve okula gitmeme arzusunun, anne ve baba arasındaki anlaşmazlıkları, aile içi çatışmaları, “renklerin olmadığı ev” olarak tanımlanan bakım evini kapsadığı gibi; neşeyi, bayramı, doğayı ve doğa sevgisini, karşılıklı desteği, sevgiyi ve dostluğu da içerir. Aslında tüm kitabı, ölümün bile gölge getiremeyeceği bir dostluk romanı olarak okumak da mümkündür.

Tonino'nun babaannesi ve büyükbabası kentlidirler, Tonino onları sıkıcı bulur ve onlar tarafından anlaşılmadığını hisseder, sadece bir takım görevleri yerine getirip sorun çıkarmaması gereken bir çocuk olarak görüldüğu izlenimindedir. Köyde yaşayan ve birbirlerine derin bir sevgiyle bağlı olan anneannesi Teolinda ve dedesi Ottaviano ise, çocuğun kalbinde bambaşka bir yer tutar. Onlar farklı, kimseye benzemeyen, eğlenceli ve renkli insanlardır ve Tonino onlarla birlikteyken mutludur. Gün gelir Teolinda, yavaş yavaş güçten düşmeye başlar ve günlerden bir gün ölür.

(Dede Ottaviano:) -Anneannen Linda'yı göremiyoruz ama o gitmedi ki! Kendi yerine Alfonsina'yı bıraktığını (anneannenin çok sevdiği ve peşinden hiç ayrılmayan kazdır Alfonsina) söyledi ve ona, sanki kendisiymiş gibi özen göstermemizi tembihledi.

Ben ona baktım ve kendimi çok rahatlamış hissettim.

-Tam olarak bu sözleri mi söyledi?

⁶ Hedef kitlesi 9 yaş ve üstü olarak belirlenmiştir.

Dedem başıyla evetledi. Düşününde giymiş olduğu takımıyla çok şıktı ve saçlarını özenle taramıştı ama omuzları çöküktü ve olduğundan daha yaşlı duruyordu.

-Evet ve sana selamlarını iletmemi ve seni öpmemi de söyledi.

-Peki ne zaman geri döner?

Omuzlarını kaldırdı ve uzaklaştı. Döndüğünde kucağında Alfonsina vardı ve tabutu mezarlığa dek kucağında Alfonsina ile izledi. Herkes ona bakıyordu ama dedem kimseye bakmıyordu. Elimi tutuyor ve arada bir eğilip Alfonsina'ya Alfonsina'nın başıyla evet diye karşılık verdiği birşeyler fısıldıyordu.

Dedem o an anneannem Teolinda ile konuşuyordu, eminim bundan. (Nanetti 2008:27- 28)

Ottaviano Dede, torunu Tonino hariç diğer herkes tarafından biraz “deli” olarak kabul edilen; gözlerini kapayıp gören, doğanın sesini dinleyen bir adamdır: “Eğer dikkatle dinlersen, gözlerin açkımışçasına bir yığın şey görebilirsin”(Nanetti 2008: 32) der ve torununa karanlık bir gecede yavrularına yemek götüren kuşların sesini dinlemeyi, yaprakların hıştırtısından ağacın nefesini duymayı ve bu yolla çevresini görmeyi öğretir. Ağaca çıkar ve Tonino'ya da ağaca çıkmayı öğretir. Kızı doğduğunda dikmiş olduğuy, ailenin tüm güzel anılarını barındıran fotoğraf albümünün her resminde yer alan kiraz ağacının filizleri dondan ölmesin diye, geceleyin ateş yakıp ağacın başında uyuyan bir adamdır. Tonino onu herkes gibi “garip” olarak nitelemez, onu özel bulur ve ondan öğrenir, onunla olmaktan keyif alır, mutluluk duyar. Aynı şekilde dede de, Tonino'nun okula gitmek istemeyişini, okul arkadaşlarıyla olan sorunlarını, yazdığı kompozisyona gülünmesinden duyduğu acıyı anlar. Ottaviano ile Tonino, dede ve torun olmanın dışında can dostudurlar çünkü “dost, kimsenin değer vermemiş olduğuy bir vasfını takdir eden, başkalarının seni aşığılıdığı birşeyden dolayı seni sayandır; sana bu derin anlam bakımından hakkını teslim eder” (Alberoni 2006: 35) ve onlar birbirlerini başkalarının göremediğı kadar derinden görür ve anlarlar.

Eşi Teolinda'nın ölümünden sonra Dede Ottaviano'nun üzerine ince bir hüzün perdesi iner ama köydeki yaşamını sürdürür ve kendine yeten bir adam olarak yaşamaya devam eder. Evinin bulunduğuy bahçeden yol geçireceğı, dolayısıyla kiraz ağacının kesileceğı haberini alıncaya dek her şey oldukça yolunda gider, ama bu haberi almasıyla, Ottaviano çok sarsılır ve hasta düşer. Bir süre hastanede kaldıktan sonra, kızının evine yerleştirilir ama Ottaviano bunu istemez, kendi evine dönmek ister. Kiraz ağacının kesileceğinden korkan

ve evine dönmeye izin verilmeyen Ottaviano, kızının evinin yakınlarındaki bir parktaki bir ağaca çıkarak eylem yapar, ağacının kesilmesine asla müsaade etmeyeceğini ve kendisine ağacın kesilmeyeceğine dair yazılı bir kağıt verilmediğı takdirde bulunduğuy yerden inmeyeceğini söyler. Bunu izleyen olay, Ottaviano'nun bakım evine kaldırılmasıdır. Tonino onu bir kez ziyaret eder ama renklerin bulunmadığı ve dedesinin artık dedesi olmadığı o yere tekrar gitmek istemez. Ottaviano yaşama veda eder. Ama Ottaviano'nun bayrağını kızı alır bu kez, evin bahçesinden yol geçmemesi için her türlü mücadeleyi verir, gene de olumlu sonuç alamaz. Eşi onu anlamaz ve ihtiyacı olan desteğı vermez, evlilikleri tehlikeye girer.

Ağacı kesilmekten kurtaran Tonino olacaktır. Anneannesi onunla nasıl kaz Alfonsina aracılığıyla konuşuyorsa, dedesi de onunla kiraz ağacı aracılığıyla konuşur ona göre. Ve dedesini kaybetmemek onun için korkularından, soğuktan, her şeyden önemlidir. Bu yüzden Tonino tıpkı dedesinin yaptığı gibi kiraz ağacına tırmanacak ve ağacın kesilmeyeceğine dair imzalı bir belge almadan bulunduğuy yerden inmeyecektir. Aile tekrar birleşecek ve beraberce köy evine yerleşecektir. Ve ailenin “mutluluk resimleri” hep kiraz ağacının altında çekilecektir.

Sevginin birleştirici gücünü de vurgulayan bu dostluk romanı Livio Sossi tarafından “hafiflik ve şiir dolu dokunaklı bir öykü” olarak tanımlanmıştır. (Sossi 1998: 68) Nanetti ise kitabına ilişkin olarak şu yorumda bulunur:

Günümüzde sık sık çocukların ölümden uzak tutulması salık veriliyor. Medya kanalıyla sürekli korunmasız bir şekilde maruz kaldıkları ölüm haricinde, daha az acıklı ama belki de diğerleri kadar acılı birçok küçük ölüm de deneyimliyor çocuklar. Anne ve babanın ayrılması, arkadaş kaybı, sevgiyle bağı olunan yerlerden ayrılmak gibi küçük ölümleri deneyimliyorlar. Başka ülkelerden gelen çocuklar için dillerini, arkadaşlarını, bildikleri tat ve kokuları, hatta önceden sahip oldukları yaşam ritmini bile yitirmenin nasıl bir ölüm olduğuy ilgili bir fikrimiz var mı? Bununla birlikte bana öyle geliyor ki bu kitap özellikle de hayattan söz ediyor ve hayatta ölüm de var, daha doğrusu birçok ölüm var ve sürekli doğum ve yeniden doğuş var. Hayatın kendisi bu diyalektik aracılığıyla anlam ve değer kazanıyor. *Dedem Bir Kiraz Ağacıydı* kitabı hayatı ve özellikle de insan hayatının dönemlerini anlatan bir roman, elbette ki belli bir bakış açısından bakıyor ama dilerim ki kandırmacalara yer vermiyordu. (Nanetti 2007: 133)

Çocuğuy ve gencin hayatın farkında olduğuyunu ve bugünkü yetişkinlerin çocukluklarında belki de hiç yaşamadıkları korkuları yaşadıklarını ifade eden

Necdet Neydim, çocukların, medya nedeniyle sanal bir gerçekliğe dayansa da, hayata dair bir farkındalık içinde olduğunu ve bu farkındalığın önemsenmesi gerektiğini vurgular (Neydim 2003: 94). Ona göre,

Bu önemsemeyi ortaya koyarken kullanılacak en önemli araçlardan biri edebiyattır. Çocuğu biçimlendiren nesne olarak görmeyen, onu adam yerine koyan ve yaşadıklarını kaygılarını anlatan, kendini anlatabilmesine köprü oluşturabilecek edebiyat metinleri bu konuda önemli bir işlevi yerine getirecektir. (Neydim 2003: 94)

Angela Nanetti bir yazar olarak gerek işlediği konular bakımından, gerekse “okuruna anlam oluşturma özgürlüğü vermesi” (Neydim 2003: 19), “çocuk diline” ya da argoya kaçmadan zengin, sade ve anlaşılır dili ve şiirsel üslubu bakımından okuruna saygılı bir yazar olarak görünmektedir. Öte yandan Angela Nanetti kendisinin de belirtmiş olduğu gibi eserlerinde ne kendi bakış açısını ne de kendisini gizler ve kanımızca, eserlerindeki vurguyu, tüketen ve mekanik insana değil de, sevgi insanına, dost insana vererek, insanlığa olan saygısını da dile getirmektedir.

Son söz doğal olarak yazarı tanıma ve kitaplarını okuma imkanına sahip İtalyan ve birçok ülkenin çocuk ve gencine aittir. Yazarın kitaplarının basımlarının düzenli olarak yinelenmesi okurunun dar bir kitleyle sınırlı kalmadığını düşünmemizi makul kılacak bir veri gibi görünmektedir.

Kaynakça

- Alberoni, Francesco (2006) *Dostluk*, çev.: Meryem Mine Çilingiroğlu, Literatür Yayınları, İstanbul.
- Catarsi, Enzo – Flavia, Bacchetti (2006) *I “Tusitala” Scrittori italiani contemporanei di letteratura giovanile*, Edizioni del Cerro, Pisa.
- Nanetti, Angela (1991) *Adamo e Abelia*, Edizioni EL, Trieste.
- _____ (1988) *Cambio di stagione*, Edizioni EL, Trieste.
- _____ (1990) *Guardare l’ombra*, Edizioni EL, Trieste.
- _____ (1993) *Le memorie di Adalberto*, Einaudi Ragazzi Edizioni EL, Trieste.
- _____ (2008) *Mio nonno era un ciliegio*, Einaudi Ragazzi, Trieste.
- _____ (2007) “Un percorso tante storie”, Picherle Silvia Blezza (a cura di), *Raccontare ancora*, Vita e pensiero, Milano.
- Neydim, Necdet (2003) *Çocuk Edebiyatı*, Bu Yayınevi, İstanbul.
- Picherle, Silvia Blezza (2005) *Libri, bambini, ragazzi*, Vita e pensiero, Milano.

Simonetti, Annalisa (2008) *La scrittrice che coltiva le comete*, Einaudi Ragazzi Edizioni EL, Trieste.

Sossi, Livio (1998) *EL: Metafore d’infanzia*, Einaudi Ragazzi, Trieste.
www.angelananetti.it/